

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

КОМОЧКОВА ОЛЬГА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 378.4:[37.091:81](410)(043.3)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ЛІНГВІСТИКИ В
УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук**

Хмельницький– 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькому національному університеті, Міністерство освіти і науки України.

- Науковий керівник** – доктор педагогічних наук, професор
БІДЮК Наталя Михайлівна,
Хмельницький національний університет,
завідувач кафедри практики іноземної мови та
методики викладання.
- Офіційні опоненти:** доктор педагогічних наук, професор
МУКАН Наталія Василівна,
Національний університет «Львівська
політехніка», завідувач кафедри іноземних мов;
- кандидат педагогічних наук, доцент
ПРАДІВЛЯНИЙ Микола Григорійович,
Вінницький національний технічний
університет, директор Центру міжнародних
зв'язків.

Захист відбудеться 8 лютого 2018 року о 9⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.052.05 в Хмельницькому національному університеті, за адресою: зал засідань, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016.

Із дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Хмельницького національного університету, за адресою: вул. Кам'янецька, 110/1, м. Хмельницький, 29016.

Автореферат розіслано 5 січня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

 - О. О. Рогульська

their creative use in theory and practice of applied linguists' professional training in Ukraine. The main stages of development of linguistics in the late 20th century – the early 21st century in Great Britain have been determined. It has been indicated that the process of historical development of linguistics in the late 20th century – the early 21st century in Great Britain covers four main stages: the birth of linguistics (1928–1958), establishment of linguistics (1959–1976), institutionalization of the linguistic space (1977–2000), modernization of linguistic space (2000 – up till now). In Great Britain, linguistics is a young branch. General overview of organization of linguists' professional training at British universities has been presented. The structure and content of linguists' professional training have been analyzed. The features of the content and organization of linguists' professional training at British universities have proved that it is focused on humanities. Curricula for linguistics do not significantly differ in content, but are original and correspond to modern linguistic challenges. Compulsory disciplines cover key areas of linguistics (phonetics, semantics, morphology, syntax). Optional disciplines focus on disciplines of linguistics (applied linguistics, psycholinguistics, sociolinguistics, forensic linguistics). The application of competency-based approach to linguists' professional training has been justified. It has been stated that the curricula for linguistics at British universities are tailored to the requirements for future linguists, offered in the Subject Benchmark Statement for Linguistics. Future linguists are to acquire general and special (professional) competencies. The peculiarities of using innovative methods in the education process of linguists' professional training in British experience have been outlined. It has been indicated that innovative methods and technologies for training of future linguists include webquests, cyberguides, multimedia presentations, computer projects, visual behavioral experiments. The content and the organization of practical and research training of linguists have been analyzed. The process of monitoring quality of linguists' professional training has been characterized. The content of linguists' professional training at Ukrainian universities has been studied. Based on comparative and pedagogical analysis of linguists' professional training at British and Ukrainian universities relevant recommendations on using innovative ideas of British experience in Ukraine have been justified. It has been concluded that applied linguists' professional training in Ukraine should be improved at organizational, structural, content, methodological, technological levels, taking into account actual traditions, culture and mentality. Educational and methodical provision for improving linguists' professional training at Ukrainian universities has been developed.

Keywords: professional training, linguistics, applied linguistics, linguist, applied linguist, comparative pedagogical analysis, university, Ukraine, Great Britain.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні виклики лінгвістичної глобалізації, стратегічні орієнтири інформаційного простору, проблеми мовної екології та мовної політики, стрімкий розвиток комунікаційних технологій в усіх галузях суспільства посилити увагу до якості забезпечення людської комунікації. Мовні картини світу різних країн мають суттєві відмінності, оскільки їх формування відбувається під впливом різноманітних екстралінгвальних та інтралінгвальних чинників. Опанування новітніми технологіями опрацювання мовної інформації потребує ознайомлення з теоретичним і практичним доробком у галузі лінгвістики (як складної системи лінгвістичних напрямів та дисциплін), психології (вивчення механізмів і стратегій комунікації), комп'ютерних наук (комп'ютерна лінгводидактика, комп'ютерна лексикографія) тощо. У зв'язку з цим, актуалізується проблема професійної підготовки фахівців з лінгвістики, здатних ефективно застосовувати лінгвістичні теорії та методи для вирішення стандартних завдань професійної діяльності, зокрема розробляти науково-технічну та спеціальну термінологію, лінгвістичне програмне забезпечення, здійснювати наукові дослідження в галузі лінгводидактики, психолінгвістики, криміналістичної лінгвістики, комунікативної лінгвістики, соціолінгвістики, когнітивної лінгвістики, прикладної лінгвістики тощо.

Пошуки можливих шляхів підвищення ефективності професійної підготовки фахівців-лінгвістів в Україні спонукають до вивчення світового досвіду, зокрема Великої Британії. У сучасному британському науковому дискурсі лінгвістика набула нових дослідницьких векторів, зокрема дослідження суспільної природи мови, закономірностей її функціонування у різних галузях знань, мовного планування та екології, внутрішньої структури мови, парадигматичної асиметричності терміносистем, мовних трансформацій тощо. На відміну від українських наукових реалій у Великій Британії існує чітке розмежування предметної специфіки філології та лінгвістики, оскільки вони є самостійними галузями науки, перша вивчає мову і літературу, а друга досліджує природу, побудову та властивості мов. Професійна підготовка фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії спрямована на фундаменталізацію та професіоналізацію лінгвістичних знань, універсалізацію практичних умінь, розвиток мовної культури та лінгвістичного мислення, що дають змогу вільно орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку лінгвістики, здійснювати актуальні лінгвістичні дослідження, розробляти інформаційно-пошукові довідники і тезауруси, проектувати алгоритми автоматичної обробки текстів, розробляти функціональні методики дослідження закономірностей засвоєння мови, досліджувати процеси сприйняття, інтерпретації та планування мовлення, обґрунтовувати суспільну природу мови тощо. В українській освітній практиці розв'язання практичних завдань, що виникають у різноманітних галузях науки й техніки, а також у повсякденному житті людини на основі досліджень мови та мовлення – завдання професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики.

Вихідні концептуальні положення щодо професійної підготовки фахівців з лінгвістики у Великій Британії регламентовані в Законах «Про вищу освіту» (2004) (Higher Education Act 2004), «Про вищу освіту та дослідницьку діяльність» (2017) (Higher Education and Research Act 2017), в освітньому стандарті

спеціальності «Лінгвістика» (2015) (SubjectBenchmarkStatementforLinguistics 2015); професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики в Україні – у Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), уПроекті стандарту вищої освіти бакалавра філології (2016), Проєкті стандарту вищої освіти магістра філології (2016).

У контексті дослідження становлять інтерес результати наукових розвідок українських (Н. Авшенко, Н. Бідюк, В. Корнієнко, Н. Муқан, Н. Ничкало, О. Огієнко, Н. Погребняк, М. Прадівляного, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, О. Сергєєвої, В. Третька, Г. Хоружого та ін.) і зарубіжних (Б. Адамсона (B. Adamson), Дж. Березі (G. Berezi), М. Брея (M. Bray), Л. Вульфсона, Н. Єсеніної, Р. Картера (R. Carter), Д. Корфа, О. Локтюшиної, М. Мейсона (M. Mason), К. Норза (K. North), К. Перери (K. Perera), А. Рахманової, В. Староверова, М. Фролової) учених-компаративістів. На особливу увагу заслуговують дослідження Дж. Вомслі (J. Walmsley) (лінгвістика та англійська філологія у ХХ столітті), М. Стабза (M. Stubbs) (лінгвістика в контексті освіти), Р. Хадсона (R. Hudson) (історія розвитку лінгвістики у Великій Британії). Важливе значення мають наукові розвідки з проблем професійної підготовки філологів (Л. Базиль, С. Данилюк, В. Коваль, Н. Колесниченко, О. Семенов, О. Соколова та ін.).

Аналіз наукових праць з порівняльної педагогіки показав, що досліджувана проблема в зарубіжному досвіді, зокрема у Великій Британії, не була предметом спеціальних розвідок в Україні, що підтверджує актуальність теми і зумовлює необхідність вивчення інноваційних ідей британського досвіду для обґрунтування перспектив їхнього творчого використання в освітньому просторі України, зокрема у професійній підготовці майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики.

Вивчення документальних і літературних джерел, результатів досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України уможливили виокремлення *суперечностей*, зокрема між: динамічним розвитком лінгвістики та філологічної освіти і недостатнім усвідомленням значущості професійної підготовки фахівців з лінгвістики для суспільства знань; розширенням сфер професійної діяльності фахівців з лінгвістики у контексті лінгвістичної глобалізації та інформатизації суспільства й недостатньою готовністю системи вищої філологічної освіти України до забезпечення оптимальних умов для їхньої професійної підготовки; очікуваннями суспільства на якісні зміни в системі вищої філологічної освіти України відповідно до світових стандартів та недосконалістю нормативно-законодавчого, організаційно-педагогічного й навчально-методичного супроводу професійної підготовки фахівців з лінгвістики; необхідністю використання інноваційних форм, методів і педагогічних технологій навчання майбутніх лінгвістів та реальним станом їх реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти (ЗВО); об'єктивними потребами вивчення інноваційних ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців з лінгвістики та відсутністю його системного вивчення й узагальнення у вітчизняній педагогічній теорії і практиці.

Актуальність проблеми, відсутність її наукового трактування у порівняльній педагогіці, об'єктивна потреба в теоретичному та практичному вивченні зарубіжного досвіду, необхідність його імплементації в національну систему вищої освіти зумовили вибір теми дослідження – **«Професійна підготовка фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії»**.

Комочкова О. А. Профессиональная подготовка специалистов по лингвистике в университетах Великобритании. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Хмельницкий национальный университет. – Хмельницкий, 2018.

В диссертации предложено сравнительно-педагогическое обоснование проблемы профессиональной подготовки специалистов по лингвистике в университетах Великобритании. Проанализировано состояние разработки проблемы профессиональной подготовки специалистов по лингвистике в научной литературе; определены основные этапы развития лингвистики во второй половине ХХ века – в начале ХХІ века в Великобритании; представлена общая характеристика организации профессиональной подготовки специалистов по лингвистике в университетах Великобритании; проанализирован содержательный компонент подготовки специалистов по лингвистике; обосновано применение компетентностного подхода к профессиональной подготовке специалистов по лингвистике; раскрыты особенности использования инновационных методов и технологий в учебном процессе профессиональной подготовки специалистов по лингвистике в британском опыте; проанализировано содержание и организация практической и научно-исследовательской подготовки специалистов по лингвистике; охарактеризованы мониторинг качества профессиональной подготовки специалистов по лингвистике; исследовано содержание профессиональной подготовки специалистов по прикладной лингвистике в университетах Украины. На основании сравнительно-педагогического анализа профессиональной подготовки специалистов по лингвистике в университетах Великобритании и Украины осуществлен сравнительно-педагогический анализ профессиональной подготовки специалистов по лингвистике в британских и украинских университетах; обоснованы научно-методические рекомендации по использованию инновационных идей британского опыта в Украине; разработаны учебно-методическое обеспечение для совершенствования профессиональной подготовки специалистов по прикладной лингвистике в учреждениях высшего образования Украины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, лингвистика, прикладная лингвистика, специалист по лингвистике, специалист по прикладной лингвистике, сравнительно-педагогический анализ, университет, Украина, Великобритания.

Komochkova O. O. Professional Training of Linguists at Universities of Great Britain. – Manuscript.

Thesis for a Candidate's Degree in Pedagogical Sciences. Specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Khmelnytskyi National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Khmelnytskyi, 2018.

The thesis presents comparative and pedagogical justification of the problem of linguists' professional training at British universities. The availability of the research findings on the outlined problem in scientific literature has been analyzed. It has been specified that it has not become the subject of special studies in Ukraine, which confirms the need to study innovative ideas of British experience to justify the opportunities of

методологічного семінару «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів». Київ; Хмельницький: Термінова поліграфія.

16. Komochkova, O. (2017). *Professional training of linguists at Birkbeck University*, Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації». Київ: Педагогічна думка.

17. Komochkova, O. (2017). *Professional training of doctor of philosophy in linguistics: British experience*, Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реферування вищої освіти». Запоріжжя: Запорізький національний університет.

18. Комочкова, О. О. (2017). *Професійна підготовка фахівців з лінгвістики: порівняльний аспект: методичні рекомендації*. Хмельницький: Термінова поліграфія.

АНОТАЦІЇ

Комочкова О. О. Професійна підготовка фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Хмельницький національний університет. – Хмельницький, 2018.

У дисертації запропоновано компаративно-педагогічне обґрунтування проблеми професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії. Проаналізовано стан опрацювання проблеми професійної підготовки фахівців з лінгвістики в науковій літературі; визначено основні етапи розвитку лінгвістики в другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століття у Великій Британії; подано загальну характеристику організації професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії; проаналізовано змістовий компонент професійної підготовки фахівців з лінгвістики; обґрунтовано застосування компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців з лінгвістики; розкрито особливості використання інноваційних методів і технологій у навчальному процесі професійної підготовки фахівців з лінгвістики в британському досвіді; проаналізовано зміст і організацію практичної та науково-дослідницької підготовки фахівців з лінгвістики; схарактеризовано моніторинг якості професійної підготовки фахівців з лінгвістики; досліджено зміст професійної підготовки фахівців з прикладної лінгвістики в університетах України. На підставі порівняльно-педагогічного аналізу професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та України обґрунтовано науково-методичні рекомендації щодо використання інноваційних ідей британського досвіду в Україні; розроблено навчально-методичне забезпечення для удосконалення професійної підготовки фахівців з прикладної лінгвістики у закладах вищої освіти України.

Ключові слова: професійна підготовка, лінгвістика, прикладна лінгвістика, фахівець з лінгвістики, фахівець із прикладної лінгвістики, порівняльно-педагогічний аналіз, університет, Україна, Велика Британія.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Хмельницького національного університету «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (ДР № 0114U005266)». Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Хмельницького національного університету (протокол № 10 від 29.04.2015 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1025 від 12.06.2015 р.).

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та обґрунтуванні можливостей творчої реалізації інноваційних ідей досвіду Великої Британії в системі вищої філологічної освіти України.

Відповідно до мети дослідження окреслено такі **завдання**:

1) проаналізувати стан опрацювання проблеми професійної підготовки фахівців з лінгвістики в педагогічній теорії і практиці; визначити основні етапи розвитку лінгвістики у Великій Британії;

2) схарактеризувати організацію та зміст професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії;

3) розкрити особливості використання інноваційних форм, методів і технологій навчання фахівців з лінгвістики в британському досвіді;

4) здійснити порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України і на його основі обґрунтувати інноваційні ідеї використання британського досвіду в Україні;

5) розробити навчально-методичне забезпечення для удосконалення професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики у ЗВО України.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка фахівців гуманітарних наук у системі університетської освіти Великої Британії.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи і технології професійної підготовки фахівців з лінгвістики в умовах університетської освіти Великої Британії.

Для реалізації визначених завдань використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз і синтез для обґрунтування поняттєво-категоріального апарату наукового пошуку; індукція і дедукція – для вивчення зв'язків між базовими поняттями, їхніми ознаками й уточненнями нових дефініцій, окреслення завдань дослідження; герменевтичний – для характеристики особливостей загальноєвропейської культури у контексті професійної підготовки фахівців з лінгвістики; історичний – для визначення основних етапів розвитку лінгвістики у Великій Британії; структурно-функціональний – для обґрунтування дидактичних засад професійної підготовки фахівців з лінгвістики; компаративно-педагогічний – для порівняння і виявлення подібних і відмінних підходів у професійній підготовці фахівців з лінгвістики у британському досвіді й фахівців із прикладної лінгвістики в українському досвіді; пошуковий – для формування узагальнених висновків, виявлення раціонального і практично ціннісного у наукових роботах з порівняльної педагогіки; прогностичний – для обґрунтування шляхів використання інноваційних ідей британського досвіду у

професійній підготовці фахівців із прикладної лінгвістики в Україні; *статистичні*–таблично-графічний метод для визначення динаміки вступних кампаній на спеціальність «Лінгвістика» у Великій Британії протягом 2007–2015 рр.; *емпіричні* – бесіда, дискусія, спостереження, обговорення під час майстер-класів та зустрічей з британськими науковцями на семінарах і конференціях, участі в Інтернет-конференціях.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: –*уперше* у вітчизняній педагогічній науці розкрито особливості професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії (гнучкість і варіативність освітніх програм, їхня диференціація за рівнем складності та регіональними ознаками (використання «золотого стандарту» в шотландських університетах); наявність освітніх програм із лінгвістики докторського рівня; стандартизація і трансформація змісту освіти на засадах компетентнісного підходу, професіоналізації, предметної спеціалізації та міждисциплінарності; широкий спектр дисциплін вільного вибору та спеціалізацій у галузі лінгвістики; орієнтація навчання на особистий успіх студента та розвиток його навчальної автономії; пропагування самостійності пошуку студентами власної освітньої та професійної траєкторії; впровадження «кар’єрних модулів» з інформаційним і методичним супроводом; використання концепції електронного навчання та викладання, інноваційних методів і технологій навчання (вебквести, кібергіді, комп’ютерні проекти, візуальний поведінковий експеримент та ін.); сприяння академічній і професійній мобільності на основі послідовного та паралельного одержання спеціалізації, навчання за подвійним дипломом, стажування за кордоном; ефективні заходи активізації та заохочення до пошуково-дослідницької діяльності; диверсифікація напрямів пошуково-дослідницької діяльності та сфер працевлаштування); здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України; обґрунтовано можливості творчої реалізації інноваційних ідей британського досвіду в закладах вищої освіти України;

–*удосконалено* змістове, технологічне та науково-методичне забезпечення професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики в Україні з урахуванням особливостей британського досвіду; *уточнено* змістове наповнення понять «лінгвістика», «прикладна лінгвістика», «професійна підготовка фахівців з лінгвістики/прикладної лінгвістики», «професійна компетентність фахівця з лінгвістики/прикладної лінгвістики»;

–*подальшого розвитку* набули: етапи розвитку лінгвістики у Великій Британії (1928–1958 рр. – зародження лінгвістики; 1959–1976 рр. – становлення лінгвістики; 1977–2000 рр. – інституціоналізація лінгвістики; 2000 – донині – модернізація лінгвістичного простору); принципи професійної підготовки майбутніх фахівців з лінгвістики; положення щодо забезпечення якості професійної підготовки фахівців з лінгвістики в британському досвіді.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні навчально-методичного забезпечення для удосконалення професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики, зокрема: спецкурсу

2. Комочкова, О. О. & Бідюк, Н. М. (2016). Загальна характеристика освітніх програм магістрів гуманітарних наук з лінгвістики у провідних країнах Європи. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*, 4, 123–129.

3. Комочкова, О. (2016). Професійна підготовка магістрів гуманітарних наук з лінгвістики в Единбурзькому університеті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 5 (59), 18–26 (4 міжнар. наук. бази).

4. Комочкова, О. (2017). Розвиток лінгвістики в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття у Великій Британії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 6 (70), 12–25 (4 міжнар. наук. бази).

5. Komochkova, O. (2017). Comparative analysis of linguists' professional training at British and Ukrainian universities. *Comparative professional pedagogy*, 7 (3), 99–106 (26 міжнар. наук. баз).

6. Komochkova, O. (2015). Linguistics undergraduate and postgraduate courses: experience of Lancaster University (UK). *Comparative professional Pedagogy*, 6 (1), 61–66 (26 міжнар. наук. баз).

7. Komochkova, O. (2016). Postgraduate courses in linguistics at universities of Great Britain. *Порівняльно-педагогічні студії*, 1 (27), 12–18 (3 міжнар. наук. бази).

8. Komochkova, O. (2015). Strategies of higher education institutions development in Great Britain. *Comparative professional pedagogy*, 5 (3), 58–63 (26 міжнар. наук. баз).

9. Komochkova, O. (2015). Undergraduate courses in linguistics at universities of Great Britain. *Comparative professional pedagogy*, 5 (4), 104–108 (26 міжнар. наук. баз).

Опубліковані праці, що додатково відображають наукові результати дисертації

10. Комочкова, О. (2016). *Інноваційні технології у професійній підготовці лінгвістів у Великій Британії: досвід Единбурзького університету*, Матеріали V Міжнародного науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов». Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М.

11. Комочкова, О. (2017). *Компетентнісний підхід до професійної підготовки фахівців з лінгвістики у Великій Британії*, Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції «Педагогіка в системі гуманітарного знання». Херсон: Видавничий дім «Гельветика».

12. Komochkova, O. (2017). *Monitoring quality of linguists' professional training in the UK (based on the University of Edinburgh)*, Proceedings of the international conference on Ukraine–EU: Cross-cultural comparisons in educational research. Kyiv; Drohobych: Trek-LTD.

13. Komochkova, O. (2016). *Professional training of Bachelors of Arts in linguistics at Bangor University*, Proceedings of the international scientific and practical conference on science and practice. Melbourne: Thorpe-Bowker.

14. Komochkova, O. (2016). *Professional training of Bachelors of Science in linguistics at Ulster University*, Proceedings of the international scientific and practical conference on perspective directions of scientific researches. Coventry: Agenda Publishing House.

15. Komochkova, O. (2017). *Professional training of future Bachelors of Arts in linguistics at the Newcastle University (UK)*, Матеріали VI Міжнародного науково-

асоціацій, центрів, гуртків(зокрема, асоціації з прикладної лінгвістики); розробка освітніх програм із прикладної лінгвістики для освітньо-наукового (докторського) рівня; забезпечення академічної мобільності майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики шляхом налагодження академічного партнерства із зарубіжними університетами для здійснення академічних обмінів; запровадження матеріальних та індивідуальних заохочень для майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність; на структурно-змістовому – урізноманітнення предметних спеціалізацій для освітніх програм із прикладної лінгвістики (психолінгвістика, соціолінгвістика, криміналістична лінгвістика, нейролінгвістика); забезпечення диверсифікації пошуково-дослідницької діяльності майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики, зокрема започаткування лінгвістичних дослідницьких проєктів; впровадження «кар'єрних модулів» з інформаційним і методичним супроводом; на методичному і технологічному – впровадження у професійну підготовку майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики інноваційних методів і технологій навчання (мультимедійні презентації веб-сторінки, сайту, додатку), комп'ютерні проєкти, вебквести, кіберіди); розробка інформаційних онлайн-сервісів для студентів-лінгвістів (блогів, форумів); удосконалення системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики шляхом залучення студентів до експертних груп з оцінки якості освітніх програм з прикладної лінгвістики.

5. Виконане дослідження особливостей професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та результати аналізу професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики в Україні уможливили розробку навчально-методичного забезпечення для вдосконалення професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики у ЗВО України, зокрема: спецкурсу «Професійна підготовка фахівців з лінгвістики: порівняльний аспект» для студентів спеціальностей 035.10 «Філологія. Прикладна лінгвістика», 035.04 «Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно)»; навчального посібника «Основи прикладної лінгвістики: вступ до спеціальності» для студентів першого курсу спеціальності 035.10 «Філологія. Прикладна лінгвістика».

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів зазначеної проблеми. Перспективи подальших наукових пошуків убачаємо в дослідженні особливостей дистанційного навчання майбутніх лінгвістів, вивченні специфіки організації самостійної діяльності, практичної і науково-дослідницької підготовки майбутніх лінгвістів у провідних країнах Європи та Азії.

Опубліковані праці, що відображають основні наукові результати дисертації

Навчальний посібник

1. Комочкова, О. О. & Бідюк, Н. М. (2017). *Основи прикладної лінгвістики: вступ до спеціальності*. Хмельницький: ХНУ.

Статті в наукових фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних

«Професійна підготовка фахівців з лінгвістики: порівняльний аспект» для студентів спеціальностей 035.10 «Філологія. Прикладна лінгвістика», 035.04 «Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно)»; навчального посібника «Основи прикладної лінгвістики: вступ до спеціальності» для студентів першого курсу спеціальності 035.10 «Філологія. Прикладна лінгвістика». Обґрунтовані науково-методичні рекомендації щодо творчої реалізації інноваційних ідей британського досвіду в Україні можуть бути використані українськими науковцями в психологічних, педагогічних та порівняльних дослідженнях, а також при розробці курсів і спецкурсів із педагогіки вищої школи, порівняльної педагогіки, спецсеминарів із проблем педагогічних інновацій. Матеріали дисертації є корисним джерелом для удосконалення професійної компетентності та професійного розвитку викладачів та фахівців з прикладної лінгвістики.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 227/03 від 19.10.2017), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1102-33 від 2.10.2017), Хмельницького національного університету (довідка № 56 від 12.10.2017), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 01-10/975 від 1.10.2017), Ужгородського національного університету (довідка № 5000/01-27 від 24.10.2017), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/52 від 18.10.2017).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлено на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Perspective Directions of Scientific Researches» (Ковентрі, 2016), «Science and Practice» (Мельбурн, 2016), «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов» (Ніжин, 2016), «Педагогіка в системі гуманітарного знання» (Одеса, 2017), «Україна – ЄС: крос-культурні порівняння в освітніх дослідженнях» (Київ, 2017), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації» (Київ, 2017); *всєукраїнських* – «Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти» (Запоріжжя, 2017); *міжнародних науково-методологічних семінарах* – «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Хмельницький, 2015–2017). Результати дисертаційної роботи обговорювалися на засіданнях методичної ради факультету міжнародних відносин, кафедри практики іноземної мови та методики викладання Хмельницького національного університету (2015–2017).

Особистий внесок здобувача. У навчальному посібнику, підготовленому в співавторстві з Н. М. Бідюк, дисертантці належить розробка розділів про основні напрями в галузі прикладної лінгвістики (комп'ютерна лінгвістика, машинний переклад, комп'ютерна лінгводидактика).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 18 публікаціях, із них: 8 статей у наукових фахових виданнях України, зокрема 7 у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 8 – у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій; 1 навчальний посібник; 1 методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (350 найменувань, із них – 239 іноземною мовою) та 38 додатків на 80 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 316 сторінок, з них 190 – основного тексту. Робота ілюстрована 17 таблицями та 11 рисунками на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми; відображено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами; сформульовано мету, завдання; окреслено об'єкт, предмет, методи дослідження; аргументовано наукову новизну та практичне значення; подано відомості про особистий внесок здобувача та апробацію результатів; представлено дані про публікації, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі «Професійна підготовка фахівців з лінгвістики як наукова проблема» проаналізовано стан опрацювання проблеми професійної підготовки фахівців з лінгвістики в науковій літературі; визначено основні етапи розвитку лінгвістики у Великій Британії.

Узагальнення результатів наукових пошуків українських і зарубіжних учених дало підстави стверджувати, що необхідність дослідження проблеми професійної підготовки фахівців з лінгвістики зумовлена потребами лінгвістичної науки, освітньої практики й соціуму. Відкритими для наукової дискусії є питання змістового наповнення понять «лінгвістика», «філологія», «прикладна лінгвістика», «професійна підготовка фахівців з лінгвістики/прикладної лінгвістики», «професійна компетентність фахівця з лінгвістики/прикладної лінгвістики» в українському та зарубіжному контекстах. З'ясовано, що існують розбіжності у наукових поглядах українських та британських учених на визначення й обґрунтування предметної специфіки лінгвістики/прикладної лінгвістики та філології. Це зумовлює різновекторність підходів до обґрунтування концептуальних, структурно-змістових та організаційно-педагогічних засад професійної підготовки фахівців з лінгвістики у Великій Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в Україні. Водночас науковці погоджуються, що професійна підготовка таких фахівців повинна враховувати сучасні виклики лінгвістичної глобалізації, світові тенденції розвитку лінгвістики, міжнародні освітні та професійні стандарти, а також здійснюватися на засадах збереження національних історичних, культурних та освітніх надбань й використання кращих зразків світового досвіду.

На основі аналізу документальних і наукових джерел простежено генезу лінгвістики у Великій Британії, її становлення як науки та навчальної дисципліни. Встановлено, що історія лінгвістики порівняно коротка, дослідження практичного застосування лінгвістичних досягнень зумовили її активний

передбачає врахування сучасних лінгвістичних викликів та вимог стандарту для спеціальності «Лінгвістика», положень компетентнісного, міждисциплінарного, функціонального, особистісно орієнтованого підходів, принципів професіоналізації, предметної спеціалізації, елективності, фундаменталізації та міждисциплінарності. Широкий спектр дисциплін вільного вибору та спеціалізацій у галузі лінгвістики сприяє задоволенню особистісних інтересів та потреб студента. Впровадження «кар'єрних модулів» розвиває самостійність пошуку студентами власної освітньої та професійної траєкторії. Результатом підготовки є висококваліфікований лінгвіст-професіонал, здатний якісно і професійно виконувати сучасні лінгвістичні дослідження структури та різновидів мов, володіти відповідними професійними компетентностями (загальні і спеціальні (фахові)), особистісними якостями (креативність, мобільність, самостійність, толерантність, комунікабельність, здатність до самоаналізу, ерудиція, аналітичне та лінгвістичне мислення).

3. Ефективність та якість професійної підготовки фахівців з лінгвістики забезпечується такими інноваційними методами й технологіями навчання, як вебквести, кібергіди, мультимедійні презентації веб-сторінки, комп'ютерні проекти, онлайн-дискусії, візуальний поведінковий експеримент. Провідну роль в інформатизації професійної підготовки фахівців з лінгвістики відіграють надсучасні лінгвомультимедійні лабораторії (лабораторії обробки даних, лабораторії криміналістичної лінгвістики, лабораторії соціолінгвістики, лабораторії відстежування погляду, психолінгвістичні лабораторії). Формуванню пошуково-дослідницьких умінь сприяють мовні проекти, бакалаврські/магістерські дисертації, участь у наукових конференціях, розробка дослідницьких бібліографій. Творче поєднання традиційних та інноваційних методів і технологій навчання сприяє орієнтації процесу навчання на особистий успіх студента та розвиток його навчальної автономії.

4. Здійснений порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України показав, що освітні програми з лінгвістики у Великій Британії та освітні програми з прикладної лінгвістики в Україні гуманітарно спрямовані, містять обов'язкові та вибіркові дисципліни, побудовані на кредитно-модульній основі з урахуванням компетентнісного підходу і передбачають вузьку диверсифікацію практичної підготовки. Водночас існує низка відмінних ознак, що пояснюється історичними, культурними, освітніми, соціально-економічними особливостями розвитку країн. У Великій Британії професійна підготовка фахівців з лінгвістики має свої проблеми, зокрема потребує удосконалення організація практичної підготовки (розширення напрямів та видів практики); диференціація освітніх програм за рівнем складності та регіональними ознаками гальмує академічну мобільність; впровадження іспитів із попереднім оглядом екзаменаційних питань не завжди є виправданим для об'єктивності оцінювання навчальних результатів.

Пріоритетними напрямками для удосконалення професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики в Україні визначено такі: на концептуальному рівні – розмежування предметної специфіки лінгвістики, філології та прикладної лінгвістики; на організаційному – започаткування профільних лінгвістичних

	екзаменаційних питань, іспити без попереднього огляду екзаменаційних питань, портфоліо, бакалаврська і магістерська дисертація, мовний проект	кваліфікаційної роботи
Посади майбутніх фахівців з лінгвістики	Лексикограф, етимолог, діалектолог, клінічний лінгвіст, логопед, лінгвіст-криміналіст, перекладач, термінолог, редактор, мовний консультант, викладач іноземної мови, бібліотекар	Адміністратор баз даних, викладач англійської мови, перекладач, секретар-референт, філолог, дизайнер мультимедійних об'єктів, співробітник ЗМІ

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів порівняльно-педагогічного дослідження особливостей професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії і фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України уможливило формулювання низки висновків.

1. Теоретичні розвідки з проблеми професійної підготовки фахівців з лінгвістики показали, що окремі аспекти залишаються відкритими і нерозв'язаними, зокрема існують різні підходи науковців щодо визначення предметного поля лінгвістики і філології; диверсифікації освітніх програм та спеціалізацій підготовки; забезпечення гнучкості змісту, форм і методів навчання; обґрунтування способів підвищення мотивації до самостійної та науково-дослідницької діяльності. Водночас погляди науковців і практиків спрямовані на необхідність створення належних умов для забезпечення якісної професійної підготовки лінгвістів відповідно до міжнародних освітніх стандартів. В умовах інтеграційних процесів цінним джерелом для пошуку та обґрунтування перспективних шляхів удосконалення професійної підготовки фахівців з лінгвістики є об'єктивне вивчення зарубіжного досвіду. Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України не здійснювався.

Процес історичного розвитку лінгвістики в другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століття у Великій Британії охоплює чотири етапи: зародження лінгвістики (1928–1958), становлення лінгвістики (1959–1976), інституціоналізація лінгвістики (1977–2000), модернізації лінгвістичного простору (2000 – донині).

2. Організація професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії здійснюється на засадах відкритості, неперервності навчання; запровадження прозорої системи діагностування інтелектуальних можливостей студентів-лінгвістів; диверсифікації освітніх програм, дипломів, кваліфікацій і спеціалізацій; створення можливостей вільного вибору індивідуальної освітньої траєкторії; орієнтації на науково-пізнавальні потреби та інтереси студентів; запровадження якісних механізмів моніторингу академічних результатів; гнучкості та інноваційності форм і методів навчання; раціональній організації самостійної і науково-дослідницької роботи; створенні відповідних умов для професійного розвитку й самореалізації шляхом участі в міжнародних програмах обміну та стажування за кордоном. Відбір і структурування змісту освітніх програм

розвиток у другій половині ХХ століття. За допомогою історичного аналізу визначено чотири основні етапи розвитку лінгвістики у Великій Британії:

– *I етап* – 1928–1958 рр. – *зародження лінгвістики* (розмежування філології та лінгвістики; міжнародне офіційне визнання лінгвістики самостійною науковою галуззю; заснування кафедр лінгвістики у британських університетах (Кембриджському, Оксфордському, Лондонському, Единбурзькому, Бірмінгемському та ін.); розроблення та запровадження перших освітніх програм із лінгвістики);

– *II етап* – 1959–1976 рр. – *становлення лінгвістики* (заснування Асоціації лінгвістики Великої Британії, яка запровадила систематичну організацію наукових лінгвістичних конференцій, інноваційні форми взаємодії учасників конференцій (секції (section-meetings), майстер-класи (workshops), тематичні зібрання (teach-ins), мовні майстер-класи (language tutorials), тематичні сесії (themed sessions)); підвищення академічної мобільності фахівців з лінгвістики та їхньої соціальної взаємодії; започаткування міжнародного наукового періодичного видання «Journal of Linguistics»; профілізація лінгвістичних асоціацій (Британська асоціація прикладної лінгвістики (British Association of Applied Linguistics), Британська асоціація когнітивної лінгвістики (UK Cognitive Linguistics Association), Симпозіум соціолінгвістики (Sociolinguistics Symposium), Гурток історичної лінгвістики імені Генрі Світа (Henry Sweet Society), Асоціація французьких мовних студій (Association for French Language Studies) та ін.);

– *III етап* – 1977–2000 рр. – *інституціоналізація лінгвістики* (пошук нових форм взаємодії фахівців з лінгвістики і влади, законодавча підтримка науковців (заснування Британського національного комітету з питань лінгвістики (British National Committee for Linguistics), Комітету з питань лінгвістики в освіті (Committee for Linguistics in Education), Комітету об'єднаних організацій із питань лінгвістики (Committee of the Joint Societies for Linguistics), Асоціації професорів лінгвістики (Association of Heads and Professors of Linguistics));

– *IV етап* – 2000 – донині – *модернізація лінгвістичного простору* (активна співпраця Асоціації лінгвістики Великої Британії з державним Центром із питань мов, лінгвістики та регіональних досліджень (the Subject Centre for Languages, Linguistics and Area Studies Advisory Group for Linguistics), Радою університетів з питань мовної підготовки (University Council for Modern Languages), Міжнародною асоціацією клінічної фонетики та лінгвістики (International Clinical Phonetics and Linguistics Association); розробка освітнього стандарту спеціальності «Лінгвістика» (Subject Benchmark Statement for Linguistics); запровадження загальнобританської олімпіади з лінгвістики (UK Linguistics Olympiad), Кампанії для підтримки співпраці між учителями англійської та інших мов (A Campaign for Collaboration between English and Foreign Language Teachers), Програми оцінювання мовних знань учнів (Assessment of Knowledge about Language Taught under the National Curriculum), проекту «Лінгвістика – шкільний предмет» (A-Level Linguistics); заснування Асоціації бакалаврів-лінгвістів Британії (Undergraduate Linguistics Association of Britain)).

Удругому розділі «**Дидактичні засади професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії**» подано загальну характеристику організації професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії; проаналізовано змістовий компонент підготовки фахівців з лінгвістики; обґрунтовано застосування компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців з лінгвістики; розкрито особливості використання інноваційних форм, методів і технологій у навчальному процесі підготовки майбутніх лінгвістів; проаналізовано організацію практичної та науково-дослідницької підготовки; охарактеризовано особливості моніторингу якості професійної підготовки фахівців з лінгвістики.

Виявлено, що у Великій Британії 38 університетів упроваджують освітні програми з лінгвістики бакалаврського рівня (386 пропозицій), 56 університетів – магістерського та докторського рівня (222 пропозиції). Професійна підготовка фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії здійснюється в межах галузі гуманітарних наук. На бакалаврському рівні переважають освітні програми, які передбачають здобуття ступеня бакалавра гуманітарних наук (Bachelor of Arts) та бакалавра наук (Bachelor of Sciences). Післядипломна освіта в галузі лінгвістики пропонує широкий спектр кваліфікацій – магістр гуманітарних наук (Master of Arts), магістр наук (Master of Science), магістр філософії (Master of Philosophy), магістр словесності (Master of Letters), доктор філософії (Doctor of Philosophy).

Тривалість навчання за освітніми програмами бакалаврського рівня становить 3-4 роки за денною (full-time) та 4-6 років за заочною (part-time) формами навчання, передбачає рік навчання/стажування за кордоном. Навчання за освітніми програмами магістерського рівня триває 1 рік за денною (full-time) формою навчання, 2-3 роки за заочною формою. Докторські програми передбачають від 3 до 6 років навчання. У Шотландії більшість освітніх програм бакалаврського рівня мають назву магістерських і традиційно розраховані на чотири роки. Це так званий «золотий стандарт» (gold standard) університетської освіти.

Конкретизація цілей підготовки, структурування змісту, вибір форм, методів і технологій навчання фахівців з лінгвістики, формування їхніх професійних компетентностей здійснюється на засадах відкритості, неперервності, прогностичності, з дотриманням вимог освітнього стандарту. Агенція забезпечення якості освіти 2002 року розробила перший освітній стандарт для спеціальності «Лінгвістика» (Subject Benchmark Statement for Linguistics) бакалаврського рівня. Друге видання документу відбулося 2007 року, третє – у вересні 2015 року. Цей документ містить розділи про суть та міждисциплінарні зв'язки лінгвістики (nature and extent), предметні знання і розуміння лінгвістики (subject knowledge and understanding), навички (skills), методи викладання і навчання, форми оцінювання (teaching, learning and assessment). Відповідно до положень освітнього стандарту майбутні фахівці з лінгвістики повинні здобути: загальні компетентності (generic competences) – вільне спілкування іноземною мовою, здатність критично й аналітично мислити, шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел і спеціальні (фахові)

Таблиця 1

Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України

Критерій порівняння	Велика Британія	Україна
Предметна специфіка	Філологія і лінгвістика – окремі науки	Нечітке розмежування лінгвістики та філології
Галузь знань. Спеціальність. Спеціалізація.	Гуманітарні науки. Лінгвістика, класична філологія та суміжні дисципліни (Group Q) Лінгвістика (Q100) Соціолінгвістика, нейролінгвістика, криміналістична лінгвістика та ін.	03 Гуманітарні науки 035 Філологія 035.10 Прикладна лінгвістика
Нормативно-законодавча база	Закон «Про вищу освіту» (2004), Закон «Про вищу освіту та пошуково-дослідницьку діяльність» (2017), освітній стандарт спеціальності «Лінгвістика» (2015)	Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про освіту» (2017), Проект стандарту вищої освіти бакалавра філології (2016), Проект стандарту вищої освіти магістра філології (2016)
Форма навчання	Денна, заочна, дистанційна	Денна, заочна
Термін навчання, кредити ЄКТС	Бакалавр – 3-4 роки (180 кредитів) Магістр – 1-3 роки (90 кредитів) Доктор філософії – 3-6 років (не передбачено)	Бакалавр – 4 роки (180-240 кредитів) Магістр – 1,5-2 роки (90-120 кредитів)
Цикли дисциплін	Не передбачено поділу дисциплін на цикли. Згідно з навчальними планами, дисципліни поділяються на обов'язкові та вибіркові	Передбачено поділ дисциплін на цикли природничо-наукової, професійної та практичної, гуманітарної та соціально-економічної підготовки, самостійного вибору ЗВО, вільного вибору студента; обов'язкові та вибіркові
Практична підготовка	Педагогічна, лінгвістична	Перекладацька, виробнича, комп'ютерно-лінгвістична
Форми та методи навчання	Форми: лекції, семінари, практичні заняття, лабораторна робота, майстер-класи, групове та індивідуальне тьюторство. Методи: словесні (онлайн-дискусії, мікрогрупове обговорення, проблемні ситуації), наочні (мультимедійні презентації, візуальний поведінковий метод), практичні (кібергіді, вебквести, комп'ютерні проекти)	Форми: лекції, практичні, семінарські, індивідуальні, консультаційні заняття. Методи: словесні (лекція, розповідь, бесіда, робота з друкованими виданнями), наочні (метод демонстрації, ілюстрування, відеометод), практичні (метод проектів, виконання різноманітних вправ, метод самостійного виконання практичних завдань)
Форми атестації здобувачів вищої освіти	Індивідуальні і групові проекти, іспити з попереднім оглядом	Атестаційні іспити та/або публічний захист

і практичні (метод проектів, виконання різноманітних вправ, метод самостійного виконання практичних завдань). Практична підготовка спрямована на реалізацію теоретичних знань під час перекладацької, виробничої (асистентської), комп'ютерно-лінгвістичної практики. Майбутні фахівці з прикладної лінгвістики можуть обіймати посади адміністратора баз даних, лінгвіста, перекладача, перекладача-референта, дизайнера мультимедійних об'єктів, оператора інформаційно-комунікаційних мереж тощо.

Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України засвідчив наявність *спільних і відмінних* підходів. До спільних належать: гуманітарна спрямованість освітніх програм; наявність нормативного і варіативного складників освітніх програм; організація професійної підготовки на кредитно-модульній основі; упровадження компетентнісного підходу до професійної підготовки, вузька диференціація практичної підготовки. Відмінними підходами виявлено: *Велика Британія* – гнучкість і варіативність освітніх програм із лінгвістики; ефективна система стандартизації освітніх програм із лінгвістики; професіоналізація змісту підготовки; орієнтація на особистісний успіх студента; широкі можливості вибору спеціалізацій у галузі лінгвістики; наявність освітніх програм з лінгвістики докторського рівня; широкий спектр галузей працевлаштування; використання концепції електронного навчання та викладання, інноваційних методів і технологій навчання; високий рівень організації самостійної роботи студентів-лінгвістів; орієнтація практичної підготовки фахівців з лінгвістики на потреби роботодавців та ринку праці; сприяння професійній мобільності майбутнього фахівця з лінгвістики; надання інформаційної, організаційної та методичної підтримки; пропагування самостійності пошуку студентами-лінгвістами власної освітньої та професійної траєкторії; *Україна* – вивчення прикладної лінгвістики у межах філології; різні підходи до структурування змісту професійної підготовки фахівців з прикладної лінгвістики (лінгвістичний, перекладацький, літературознавчий, комбінований); недостатній рівень спеціалізації освітніх програм з прикладної лінгвістики; відсутність інфраструктури для забезпечення міжнародного академічного обміну студентами філологічних спеціальностей; відсутність зручних онлайн-сервісів для абітурієнтів, зокрема на філологічні спеціальності.

На основі здійсненого порівняльно-педагогічного аналізу обґрунтовано інноваційні ідеї використання британського досвіду в Україні для удосконалення професійної підготовки фахівців із прикладної лінгвістики на концептуальному, організаційному, структурно-змістовому, методичному і технологічному рівнях з урахуванням традицій, культури та менталітету країн.

Результати порівняльно-педагогічного аналізу професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України представлено у таблиці 1.

компетентності (subject specific competences) – здатність розпізнавати нерозв'язані проблеми лінгвістики, розуміти суть лінгвістичних теорій, гіпотез і фактів, здійснювати лінгвістичні дослідження тощо.

Аналіз змістового компонента професійної підготовки фахівців з лінгвістики засвідчив, що структуризація та відбір змісту освіти відбувається на основі компетентнісного підходу, принципів предметної спеціалізації міждисциплінарності, модульності, елективності, фундаменталізації. Структура навчальних планів охоплює обов'язкові та вибіркові (елективні та факультативні) дисципліни, а також підготовку дисертації. Обов'язкові дисципліни охоплюють ключові сфери лінгвістики – фонетику, фонологію, семантику, морфологію, синтаксис, прагматику. Вибіркові модулі, як правило, зосереджені на галузях лінгвістики – психолінгвістиці, соціолінгвістиці, нейролінгвістиці, прикладній, когнітивній, комунікативній та криміналістичній лінгвістиці («Вступ до засвоєння мови», «Соціолінгвістика та соціологія мови», «Мовні контакти і білінгвізм», «Судова лінгвістика», «Вступ до журналістики», «Викладання англійської мови», «Психолінгвістика», «Лінгвістика мови жестів», «Основи маркетингу», «Зв'язки з громадськістю» та ін.). Зміст збалансовано поєднує фундаментальну, фахову, науково-дослідницьку і практичну підготовку, що сприяє задоволенню перспективних кар'єрних можливостей та науково-професійному зростанню лінгвістів.

З'ясовано, що серед форм організації навчальної діяльності студентів-лінгвістів домінують лекції, семінари, практичні заняття, лабораторні роботи, майстер-класи, групове та індивідуальне тьюторство. Важливе значення в навчальній діяльності відіграє планування, розроблення і проведення групових або індивідуальних дослідницьких проектів, мікрогрупове навчання, асинхронні дискусії, віртуальне навчальне середовище. Інноваційні методи навчання включають *словесні* (онлайн-дискусії (online-discussion)); *наочні* (мультимедійні презентації веб-сторінки, сайту, додатку (multimedial presentations of web-pages, web-sites, applications), візуальний поведінковий експеримент (visual behaviouralexperiment)) *інпрактичні* (webquest), кібергіди (cyberguide), комп'ютерні проекти (computer-based projects)). Провідну роль в інформатизації професійної підготовки фахівців з лінгвістики відіграють новітні програмне забезпечення (E-Prime і Matlab) і надсучасні лінгвомультимедійні лабораторії (лабораторії обробки даних, лабораторії криміналістичної лінгвістики, лабораторії соціолінгвістики, лабораторії відстежування погляду, психолінгвістичні лабораторії), які призначені не лише для проведення занять викладачем, але й для самостійної роботи студентів.

Самостійна діяльність майбутніх фахівців з лінгвістики передбачає критичне читання наукових статей і наукової літератури, роботу над індивідуальними і груповими проектами, пошуково-дослідницьку діяльність, підготовку індивідуальних завдань, презентацій, підготовку до іспитів.

Основними формами поточного і підсумкового контролю в професійній підготовці фахівців з лінгвістики в британських університетах є есе, дисертація, іспити з попереднім оглядом екзаменаційних питань (see examinations), іспити

без попереднього огляду екзаменаційних питань (unseen examinations), портфоліо, створення онлайн-ресурсів (веб-сайти).

Особливостями практичної підготовки майбутніх фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії визначено орієнтацію на потреби роботодавців та ринку праці (проведення опитувань роботодавців); вузькодиверсифікацію видів практики (лінгвістична, педагогічна); зміцнення зв'язку навчання та майбутньої практичної професійної діяльності (впровадження «кар'єрних модулів» з інформаційним і методичним супроводом); сприяння професійній мобільності майбутнього фахівця з лінгвістики (стажування за кордоном); надання інформаційної, організаційної та методичної підтримки (взаємодія за допомогою віртуального середовища, проведення консультацій, забезпечення необхідною літературою); розвиток професійної спрямованості особистості майбутнього фахівця з лінгвістики (проведення профорієнтаційних заходів).

Науково-дослідницька підготовка майбутніх фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії характеризується диверсифікацією пошуково-дослідницької діяльності (мовні проекти, бакалаврські/магістерські дисертації, організація студентських наукових конференцій, розробка дослідницьких бібліографій); переважанням самостійної пошуково-дослідницької діяльності над аудиторною; активною співпрацею британських закладів вищої освіти з Асоціацією лінгвістики; запровадженням системи заохочень майбутніх фахівців з лінгвістики здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність; ефективним сприянням формуванню портфоліо дослідника з лінгвістики (удосконалення навичок використання інформаційних технологій, розвиток лідерських якостей, організаторських здібностей).

Професійна підготовка фахівців з лінгвістики у британських університетах відповідає академічним стандартам, про що свідчать рейтинги спеціальності в Національному опитуванні студентів Великої Британії (The National Student Survey), результати Щорічної акредитації провайдерів вищої освіти (Annual Provider Review Process), Інституційної перевірки ефективності діяльності університетів (Enhancement-Led Institutional Review), відповідність вимогам Рамки стандартів викладання (Teaching Excellence Framework). Британські університети враховують рекомендації Кодексу забезпечення академічної якості і стандартів у вищій освіті (Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education), розробленого Агенцією забезпечення якості, розробляють механізми оцінювання академічних досягнень майбутніх фахівців з лінгвістики, забезпечують відповідність здобутих знань, умінь та навичок, передбачених освітніми програмами з лінгвістики, програмним результатам навчання, визначеними освітнім стандартом з лінгвістики.

Після завершення навчання фахівці з лінгвістики можуть працювати в найрізноманітніших галузях, де передбачено посади, які умовно розділено на дві групи: 1) посади, безпосередньо пов'язані з лінгвістикою (лексикограф, етимолог, діалектолог, клінічний лінгвіст, логопед, лінгвіст-криміналіст, термінолог тощо); 2) посади, пов'язані з лінгвістикою опосередковано (перекладач, фахівець у галузі

ЗМІ, редактор, мовний консультант, бібліотекар, фахівець у галузі лінгвістичного маркетингу тощо).

У третьому розділі **«Порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України»** досліджено зміст професійної підготовки фахівців з прикладної лінгвістики в університетах України; виконано порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки фахівців з лінгвістики в університетах Великої Британії та фахівців із прикладної лінгвістики в університетах України; обґрунтовано науково-методичні рекомендації щодо використання інноваційних ідей британського досвіду.

Упереліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Україні (від 29 квітня 2015 року), галуззю знань, що безпосередньо пов'язана з лінгвістикою, є 03 «Гуманітарні науки» (спеціальність – 035 «Філологія», спеціалізації – 035.04 «Германські мови та літератури (переклад включно)», 035.10 «Прикладна лінгвістика»). В Україні лінгвістика не виокремлена в самостійну спеціальність/спеціалізацію, а є дисципліною, яка вивчається в межах філології, що значно уповільнює її розвиток як науки та звужує науковий потенціал галузі. Спеціалізація 035.10 «Прикладна лінгвістика» розкриває предметну специфіку лінгвістики/прикладної лінгвістики, актуалізує сучасні запити науки та зорієнтовує професійну підготовку вітчизняних фахівців із прикладної лінгвістики на відповідність професійним стандартам провідних європейських країн.

В Україні 18 університетів впроваджують освітні програми бакалаврського і магістерського рівня для підготовки фахівців із прикладної лінгвістики. Аналіз навчальних планів університетів показав, що зміст освітньої програми передбачає опанування студентами дисциплін циклів природничо-наукової, професійної та практичної, гуманітарної та соціально-економічної підготовки, самостійного вибору ЗВО, вільного вибору студента. Структурування змісту здійснюється на основі чотирьох підходів: лінгвістичного, перекладацького, літературознавчого та комбінованого. З'ясовано, що окремі університети (Київський національний університет імені Т. Шевченка, Львівський національний університет імені І. Франка та ін.) пропонують спеціалізації в галузі прикладної лінгвістики («Комп'ютерне конструювання лексикографічних систем», «Лінгвістичні дослідження в судово-експертній діяльності», «Автоматичне оброблення природної мови» та ін.).

Відповідно до Проектів стандартів вищої освіти бакалавра і магістра філології професійна компетентність фахівців із прикладної лінгвістики в складається з інтегральної, загальної і спеціальної (фахові, предметні) компетентностей. Організація навчання майбутніх фахівців із прикладної лінгвістики в українських університетах передбачає лекції, практичні, семінарські, індивідуальні, консультаційні заняття. Практика показала, що серед методів навчання переважають словесні (лекція, розповідь, бесіда, робота з друкованими виданнями), наочні (метод демонстрації, ілюстрування, відеометод)